

ВОРОВКА МАРГАРИТА ІВАНІВНА*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри**педагогіки і педагогічної майстерності**Мелітопольського державного педагогічного**Університету імені Богдана Хмельницького***КАТЕГОРІЯ «СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ» У ІСТОРИЧНОМУ
КОНТЕКСТІ**

Студентство, як молода соціально-демографічна група, відкрите до суспільних новацій, знаходиться у постійному внутрішньому пошуку, в процесі якого формуються світогляд, духовні, політичні та інші переконання, цілі, інтереси, мотивації, життєві пріоритети. Посідаючи проміжне положення між молодшою і старшою віковими категоріями населення, ця соціальна група усвідомлено і стрімко адаптується до інновацій, гостро відчуває зміни, що відбуваються в житті суспільства.

Під час навчання у вищих навчальних закладах відбувається інтенсивний процес формування особистісної культури, який сьогодні розглядається лише як надбудова над процесом становлення фахівця. Тому теоретичний і практичний інтерес являє історичний досвід вищої школи радянських часів, у якій не зважаючи на всі її недоліки була створена досить ефективна та дієва система формування особистісної культури учасників навчально-виховного процесу. А отже, є й необхідність визначитися із понятійним апаратом такого історико-педагогічного дослідження.

Активний розвиток педагогічних, психологічних та соціологічних досліджень студентства розпочався у 60-х роках ХХ століття, адже до середини минулого століття в психолого-педагогічних науках вважалося,

що людина після досягнення зрілості (від 20 років і далі) перебуває в стані «психічної закам'янілості» й перестає бути здатною до навчання [6, с.114]. Розвиток цих досліджень був зумовлений курсом радянського керівництва на формування «нової історичної спільності людей – радянського народу», у якому молодь розглядалася як об'єкт комуністичного виховання.

Серед зростаючого з шестидесятих років двадцятого століття кола наукових досліджень студентства можна вказати на ряд праць В.Арбеніної, А.Андрющенка, А.Алексюка, Н.Зязюна, Б.Коротієва, Н.Ничкало, М.Руткевича, Ж.Тощенко та багатьох інших.

Незважаючи на досить інтенсивні міждисциплінарні розвідки, у суспільних науках на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення студентства, його місця в соціальній структурі суспільства, в специфіці цієї групи молоді і навіть у визначенні його соціального статусі.

Намагаючись визначити місце студентства у структурі суспільства, радянські дослідники здебільшого акцентували значущість якогось одного аспекту – соціально-функціонального, суспільно-професійного, демографічного тощо. Так, на думку В.Лисовського, студентська молодь, є важливою соціально-демографічною групою в структурі населення країни, що виступає помітним суб'єктом соціальних змін та має значний інноваційний потенціал. Основна задача студентства – не безпосередня участь у процесі суспільного виробництва, а підготовка до висококваліфікованої праці у сфері матеріального і духовного виробництва [8, с.30].

Соціально-професійна група людей молодого покоління – студентська молодь, на думку О.Ларміна, готується до виконання у суспільстві соціальних функцій та характеризується спільністю побуту, ціннісних орієнтацій і способу життя [10, с. 96]. Ця група, додає Т.Іщенко, об'єднує молодь приблизно одного віку і освітнього рівню - представників усіх класів, соціальних груп та верств населення [5].

Ми поділяємо думку С.Савченко, що вбачає соціальну функцію

студентства у підготовці до виконання особливих професійних та культурно-етичних задач переважно інтелектуального і управлінського характеру, що зумовлено необхідністю відтворення соціальної структури суспільства і диференційованою підготовкою фахівців відповідно до суспільних потреб. Процес соціалізації студентства впливає не лише на систему вищої освіти, а й опосередковано – на розвиток усього суспільства [4, с.84]

Оскільки внаслідок відміни вікового цензу для вступу на будь-яку форму навчання, що існував у радянські часи, середній вік сучасного студентства збільшився, використання поняття «студентська молодь» уявляється обґрунтованим. Ми будемо виходити з того, що нижня межа віку студентів визначається наявністю атестату про середню освіту, а верхня – традиційно не виходить за межі 30-річчя.

Історично-педагогічне розуміння поняття «студентська молодь» ускладнюється мінливістю правових підходів до визначення студентства як суспільної групи. В радянському освітньому законодавстві, наприклад у постанові № 64 «Про затвердження положення про вищі навчальні заклади СРСР», до вищих навчальних закладів, відносилися університети, академії, інститути, заводи-втузи тощо [7, с.46]. Поняття «студенти» названа постановою, так само як і закон УРСР «Про народну освіту» (1974 р.) вживали лише стосовно тих, хто навчався саме у цих закладах, тоді як до тих, хто навчався в середніх спеціальних навчальних закладах використовувалося поняття «учні» [7, с.46-55; 4, с.36-42]. Цей підхід відбився в офіційній радянській статистиці, хоча в буденній мові та педагогічних дослідженнях існувала термінологічна різноманітність.

В українських словникових виданнях, наприклад в академічному одинадцятитомному «Словнику української мови», поняття «студент» визначається ширше, охоплюючи, також і тих, хто навчається в середньому спеціальному навчальному закладі [9, с.799; 2, с.1406]. З прийняттям у 1991 р. в Україні закону «Про освіту» середні спеціальні

навчальні заклади увійшли в систему вищої освіти як ВНЗ I-II рівнів акредитації та їх учні офіційно отримали статус студентів, що відбилося в редакції закону від 1996 р. [3].

Отже, студентська молодь – це специфічна соціальна група молоді, яка здобуває освіту в вищій школі в процесі стаціонарного навчання, провідною соціальною функцією якої є підготовка до виконання соціально-виробничих, соціально-побутових та професійних задач переважно інтелектуального і управлінського характеру, що відповідають проблемам суспільства та сприяють відтворенню його соціальної структури. В контексті історико-педагогічного дослідження, що охоплює радянську і пострадянську добу – це частина молоді, що навчається у вищих навчальних закладах, а саме – інститутах, університетах, академіях (до 1996 року), або у вищих навчальних закладах III-IV рівню акредитації (після 1996 року).

Принагідно зазначимо, що оскільки організація діяльності вищої школи всього Радянського Союзу мали внаслідок централізації управління нею досить уніфікований характер (однакові завдання, навчальні програми та навантаження, ідентичні зміст та форми навчальної та позанавчальної діяльності студентів тощо), то уявляється припустимою екстраполяція результатів досліджень радянського студентства в цілому на студентську молодь УРСР [1, с.273].

Отже, історико-педагогічні дослідження студентської молоді, що охоплюють радянський та пострадянський час, обмежені тією групою учнівської молоді, що навчалася до 1996 року у вищих навчальних закладах (інститутах, університетах, академіях) та навчається, починаючи з вказаного року у навчальних закладах III-IV рівнів акредитації.

Студентська молодь – це специфічна соціальна група молоді, яка здобуває освіту у вищій школі в процесі стаціонарного навчання, провідною соціальною функцією якої є підготовка до виконання

професійних та культурно-етичних завдань переважно інтелектуального й управлінського характеру.

Література

1. Бадер А.В. Повсякденне життя студентства УРСР в середині 1950-х – середині 1980-х рр. у радянській та сучасній українській історіографії / А. В. Бадер // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2011 – Вип. 50. - С.271-277.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. - К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.— 1728 с.
3. Закон України «Про внесення змін і доповнень до закону УРСР «Про освіту» // Голос України. – 1996. – 25 квітня. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/100/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Закон УРСР «Про народну освіту». 28 липня 1974. // Основні документи про школу. / Сост. Е.С. Березняк. – К.: Рад. шк., 1982. – С. 31–47.
5. Ищенко Т. В. Место студенчества в социальной структуре общества. Томск, 1970. – 243 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник - К.: Знання, 2005.- 486 с.
7. Об утверждении положения о высших учебных заведениях СССР. Постановление Совета Министров СССР от 22 января 1969 г. № 64 (Собрание постановлений Правительства СССР, 1969, № 4, ст. 24) // Высшая школа / Под ред. Е.И. Войленко. Сб. основных постановлений, приказов и инструкций: В 2-х ч. – Ч.1 – М.: Высшая школа, 1978. – с. 46-55 - <http://bestpravo.ru/sssr/gn-zakony/f4n.htm>.

8. Образ жизни современного студента: Социологическое исследование / Отв. ред. В.Т. Лисовский. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1981 - 206 с.
9. Словник української мови. В 11 т. - Т. 9. / ред. І.С.Назарова та ін. - К.: Наук. думка, 1978.- 916 с.
10. Эстетическое развитие и воспитание молодежи [Текст] / под ред. О.В. Лармина. - М. : Изд-во МГУ, 1978. - 325 с.